PROGRESJONSPLAN

FOR

VARATUN BARNEHAGE

Hensikten med Progresjon:

Kap. 7. i Rammeplanen omhandler planlegging og herunder kommer årsplan. Årsplanen er vårt arbeidsredskap og er med å gir oss retning på hva vi vektlegger i vårt arbeid. Den skal også si noe om progresjon, hvordan jobber vi for at barna utvikles og stimuleres på alle områder i henhold til alder og utvikling.

«*Planleggingen skal bidra til kontinuitet og progresjon for enkeltbarn og barnegruppen*»
(Rammeplan, 2017, s.37).

Hva er progresjon?

Progresjon vil si at det er jevn framgang og utvikling. Innen pedagogikken betyr progresjon at en øker gradvis vanskelighetsgraden. Gjennom det vil barna oppleve økende mestring, som igjen skaper interesse og motivasjon for å lære mer.

Hentet fra UDIR, 2020: *Progresjon i barnehagen innebærer at alle barna skal utvikle seg, lære og oppleve fremgang. Alle barna skal kunne oppleve progresjon i barnehagens innhold, og barnehagen skal legge til rette for at barn i alle aldersgrupper får varierte leke-, aktivitets- og læringsmuligheter. Personalet skal utvide og bygge videre på barnas interesser og gi barna varierte erfaringer og opplevelser. Barnehagen skal legge til rette for progresjon gjennom valg av pedagogisk innhold, arbeidsmåter, leker, materialer og utforming av fysisk miljø. Barn skal få utfordringer tilpasset sine erfaringer, interesser, kunnskaper og ferdigheter.*

Personalet skal:

- *oppdage, følge opp og utvide det barna allerede er opptatt av*
- *planlegge og tilrettelegge for progresjon i barnehagens innhold for alle barn*
- *bidra til at barna får mestringsopplevelser og samtidig har noe å strekke seg etter*
- *legge til rette for fordypning, gjenkjennelse og gjentakelse i barnehagens innhold og arbeidsmåter*

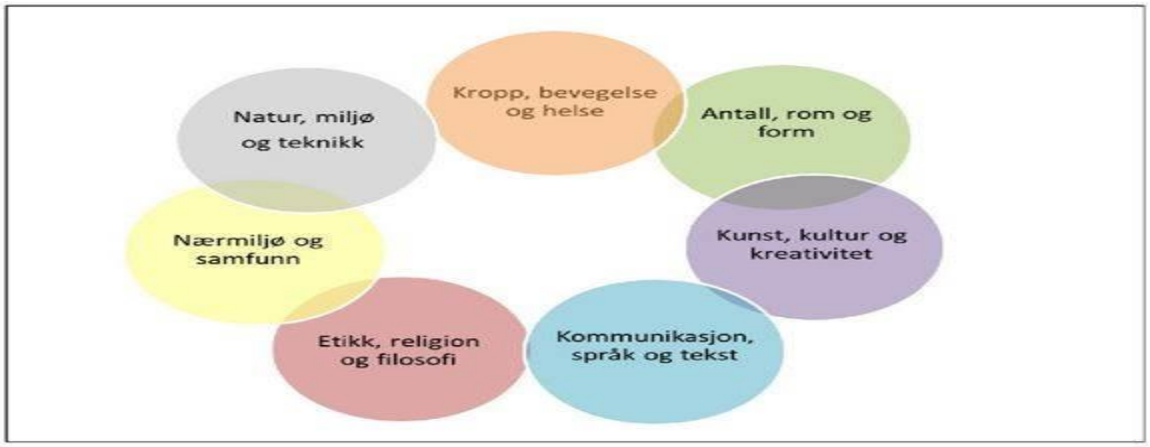
- *introdusere nye perspektiver og tilrettelegge for nye opplevelser og erfaringer*
- *sørge for progresjon gjennom bevisst bruk av materialer, bøker, leker, verktøy og utstyr og gjøre disse tilgjengelig for barna.*

Hvordan oppnå progresjon:

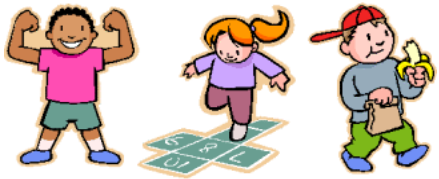
En progresjonsplan som sier noe om hva barna skal tilegne seg og gir ideer til hva en kan anvende i arbeidet. Planen baserer seg på fagområdene i rammeplanen. Den vil si noe om hva man kan velge utfra barnas alder.
I tillegg har vi periodeplan med fokus ord hver måned som skal gi progresjon i henhold til aldersgruppene.
Det viktigste er oss selv som aktive deltakere og tilretteleggere i barnehagehverdagen, hvor vi er tett på barna.

Progresjon er noe vi er i hele tiden, ellers stopper det opp og vi står stille. Ofte knyttes progresjon til lineær tenkning og da tenker vi gjerne i stadier som f.eks. når vi lærer å gå: ligge, rulle, ake, løfte kroppen, få rumpa opp, gynge fram og tilbake, krabbe, reise seg, gå, løpe, hoppe, Men noen ganger hopper man over noen stadier og lærer på andre måter. Det gjør at vi må se på progresjon med mer preg av kompleksitet.
Det kan være at du f.eks. drikker eplejuice fra kartongen på butikken før du lærer at den kommer fra epler og de blir most.

«Enten progresjon ses som lineære eller som mer komplekse prosesser, må barnehagen skape et tillegg til det barna opplever, erfarer og erkjenner sammen med familie og venner. I rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017), kapittel 8 (Progresjon) står det at «alle barn skal kunne oppleve progresjon i barnehagens innhold» og at dette skal skje gjennom å «oppdage, følge opp og utvide det barna allerede er opptatt av.»

<table>
<tr><td>
Fagområde:
Kommunikasjon, språk og tekst</td><td>Mål: Alle barn skal sikres god språkutvikling, et godt språkmiljø og god språkstimulering.</td><td colspan="2">Alderstilpassa:</td></tr>
<tr><td>Gjennom dette fagområdet skal barnehagen bidra til at barna:
Ansatte som lytter, observerer og gir respons i gjensidig samhandling med barna.
Videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd.
Bruker sitt språk for å uttrykke følelser, ønsker og erfaringer, til å løse konflikter og å skape positive relasjoner i lek og annet samvær.
Får et positivt forhold til tekst og bilde som kilde til estetiske opplevelser og kunnskaper, samtaler og som inspirasjon til fabulering og nyskaping.</td><td>Barna skal få oppleve å være en del av et rikt og variert språkmiljø.
Oppleve spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale.
Videreutvikle begrepsforståelse.
Se Rammeplan og USB.
Dialogisk lesing:
Vi benytter dialogisk lesing som metode for å sikre god språkutvikling. En får jobbet systematisk med fagområdet. Metoden handler om å lese bøker flere ganger og samtale om bøkene. Forskning viser at det å snakke om innholdet og språket i boka med barna gir bedre resultat ift barns språkutvikling og barns språkforståelse. Vi har fått hjelp av språkpedagog i valg av aktuelle bøker, som har erfaring med dialogisk lesing.</td><td>0 – 2 år:
Daglig tilgang på gode bildebøker f.eks. Tassen bøkene, Larven aldri mett, Mine første 100 ord
Enkle sanger, rim og regler: Bæ, bæ lille lam, Mikkel Rev, Ansikt regle- Panneben, øyensten,
Bevegelsessanger
Bruke konkreter: Bilder, leker, formingsmateriale
Sette ord på det vi gjør i hverdagssituasjoner
Samlingsstund
Lek med ord og lyder
Repetere lesing
Sette ord på følelser
Lekeskriving
4 år:
Daglig tilgang til bildebøker med lengre tekst, lengre fortellinger
Fokusord og temasamlinger som styrker ordforrådet eks, bærekraft i sommer barnehagen
Verdsette ulike morsmål ved å si «god morgen», utvide med andre fraser på de språkene som er representert på avdelingen
Synliggjøre skriftspråk
Stille åpne spørsmål
Utvidelse av samtaler tenk USB med samspill sirkler
Synligjøre skriftspråket, fokus på bokstaver
Bruk av memory spill
Aktiviteter som stimulerer munn motorikk
Rollelek
Samlingsstund med lengre historier.</td><td>3 år:
Daglig tilgang til bildebøker med lengre tekst, lengre fortellinger f.eks.: Tambar er et troll, Neikob og Jakob, Dinosaur bøker,
Rim, regler og sang: Elle, melle deg fortelle, Epler og pærer, Gutter og jenter
Systematisk lesing – dialogisk lesing
Fokusord og temasamlinger som styrker ordforrådet eks, bærekraft i sommer barnehagen
Verdsette ulike morsmål ved å si «god morgen» på de språkene som er representert på avdelingen
Synliggjøre skriftspråk
Stille åpne spørsmål
Utvidelse av samtaler tenk USB med samspill sirkler
Synligjøre skriftspråket, fokus på bokstaver
Rollelek
Aktiviteter som stimulerer munn motorikk
5 – 6 år:
Åpne spørsmål
Høytlesing fra bøker uten bilder/fortsettelseshistorier: Charlie og sjokoladefabrikken
Synligjøre skriftspråket, lage historier, fokus på bokstaver. Barna skal forstå oppbygging av en historie. Skrive navnet sitt.
Barnesamtaler
Kunne utføre beskjeder med flere handlinger som skal utføres
Bruk av spill som krever samarbeid og konsentrasjon
Gjenfortelle historier eller noe som har skjedd tidligere. Bruke ulike former for uttrykk som drama, film, foto, veggavis m.m.
Avansert språk og utvidelse Se USB : Støtte til læring og utvikling</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Fagområde:
Kropp, bevegelse og helse</td><td>Mål: Alle barn skal oppleve glede, mestring og sosialt velvære.</td><td colspan="2">Alderstilpassa:</td></tr>
<tr><td>Gjennom dette fagområdet <u>skal</u>

barnehagen bidra til at barna:
Ansatte skal være aktive, tilstedeværende, støtte og utfordre barna til variert kroppslig lek og anerkjenne barnets mestring.
Bidra til at barna lærer gode vaner, holdninger og kunnskaper om mat, hygiene, aktivitet og hvile.
Barna skal ha tilgang til varierte og utfordrende bevegelsesmiljøer både inne og ute.
Bidra til at barna setter grenser for egen kropp og respekterer andres grenser.
Får innsikt i matens opprinnelse, produksjon av matvarer og veien fra mat til måltid.</td><td>Inkludere barna i aktiviteter der de får være i bevegelse, lek og sosial samhandling.
Oppleve motivasjon og mestring utfra barnets egne forutsetninger.
Barna skal få medvirke i mat og måltidsaktiviteter og gjennom det motiveres til å spise sunn mat.
Få en begynnende forståelse for hvordan sunn mat kan bidra til god helse.</td><td>0 – 2 år:
Vekst og utvikling gjennom kroppslig mestring. Oppleve mestring ved å krabbe, rulle fra mage til rygg, krype og gå på variert underlag.
Bevisstgjøring av egen kropp, peke på store kroppsdeler. -Hva heter de, hvor mange har vi av f.eks. hender, fingre osv.?
Fokus på kroppslig bevissthet gjennom sansestimulering.
Sangleker med bevegelser.
Dans til musikk og rytmeinstrumenter.
Stellesituasjonen skal være en trygg opplevelse. Motivere til toalett - trening.
Skape gode rutiner og vaner.
Måltid: Få mulighet til å smøre sin egen mat og forsyne seg selv-
Fast turdag hver uke.
Gi barna tid til åkle på og av seg selv.
4 år:
Utvide forståelsen mellom kosthold og helse. Å spise sunn mat. Hva gir energi.
Videreføre motoriske ferdigheter og utholdenhet i aktiviteter, Inspirere til lengre turer.
Stimulere finmotorikken mer. Øve på å klippe etter en strek og fargelegge innenfor streker.
Smøre egen mat. Kunne navn på mat – hva heter det ulike pålegget, grønnsaker, kornblandinger
Sangleker: Bro, bro brille, Har du sett Per sjuspring danse. Øve på samhandling, turtaking, fellesskap
Fast turdag hver uke. Øk lengde og utfordring.
Kjenne glede over ro og hvile. Ha en solstund, ligge å slappe av,
Fortsette med førstehjelp. Bruk Henry</td><td>3 år:
Hinderløyper inne og ute
Økende selvstendighet i hygiene: Vaske hender før mat og etter toalettbesøk. Fortelle hvordan vi skal hoste/nyse i armkroken og vaske hendene etterpå.
Bruke baller i ulike størrelser. Kan ta imot stor ball og kaste.
Grunnleggende enkel førstehjelp. Øve på å si fra til voksen hvis andre trenger hjelp. Hva vi trenger når vi har fått skrubbsår.
Bli kjent med Henry.
Ha kropp som tema og utforske kroppens funksjoner. Kan de utvendige kroppsdelene.
Fast turdag hver uke. Gå mer i ulendt terreng.
Øve på å hinke og hoppe med samlende ben, klatre øve på å lage fart selv på dissa.
Finmotorisk, kunne perle med små perler. Legge til rette for å øve på pinsett og blyantgrep.
5 – 6 år:
Utvide forståelse for ernæring og helsegevinster- . Snakk om gode råvarer – hva er det? Trekk linje til parsellene.
Grunnleggende førstehjelp og bruk av nødnummer. Bruk Henry.
Lag gjerne mat ute på tur og på grua i barnehagen.
Bruk hoppetau, rokkeringer,
Regelleker og ulike idretter med lag: Slå på ring, lang, lang rekke, stafett og fotball.
Øke forståelsen for hvordan kroppen fungerer innvendig og utvendig. Og hvordan sunn mat og bevegelse hjelper å ivareta kroppen.
Samarbeide med andre barn under hvilestund/beroligende aktivitet som solstund og pizzahjul .</td></tr>
</table>

<table>
<tr>
<td>

Fagområde:
Kunst,kultur,kreativitet</td>
<td>Mål: Alle barn skal kjenne på tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid.</td>
<td colspan="2">Alderstilpassa:</td>
</tr>
<tr>
<td>Gjennom dette fagområdet skal barnehagen bidra til at barna:

• Oppleve gled og stolthet over egen kulturell tilhørighet
• Tilgang til ting, rom, og materialer som støtter opp om deres lekende og estetiske uttrykksformer.
• Tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede.
• Bli kjent med ulike kunstformer: sang, dans, maleri, installasjoner, fotografi, skulpturer og arkitektur.
• Bearbeide inntrykk og følelser i møte med dette fagområdet både ute og inne få oppleve skapende aktiviteter.
• Ta i bruk ulike teknikker, materialer, verktøy og teknologi for å uttrykke seg.
• Møte et mangfold av kunstneriske og kulturelle uttrykksformer, Utforske og delta i kunst og kulturopplevelser sammen med andre.</td>
<td>• Barna skal få møte ulike kunstneriske uttrykk og kulturelle uttrykk som gjenspeiler vårt mangfoldige samfunn og ulike tidsepoker.
• Barna skal få utvidet sin forståelse, stimulert sin nysgjerrighet og få undret seg.
• Delta på kulturelle arrangementer i nærmiljøet og barnehagen.</td>
<td>0 – 2 år:

• Farger – bli kjent med ulike farger og hva skjer når de blandes.
• Bli kjent med ulike materialer og teknikker i formingsaktivitetene.
• Være opptatt av å stimulere barnas fantasi og kreativitet.
• Få oppleve instrumenter og lyder og undre seg.
• Dramatiser eventyr.
• Tilrettelegge for samarbeid, f.eks. lage en collage

4 år:

• Barna skal få oppleve at de voksne gir mye «input» som inspirere til prosjekter som går over tid.
• Tilgjengelig formingsmateriale i barnas høyde.
• Bli inspirert til å utvide rolleleken. Sørge for at det er tilgjengelig ulike materialer.
• Få mulighet til å opptre og framføre et eventyr/fortelling/historie
• Få erfaring med bruk av dukketeater, skyggeteater.
• Introdusere ulike musikk genre.
• Oppleve å spille instrument sammen med andre barn.</td>
<td>3 år:

• Bli kjent med de kulturer og land som er representert på avdelingen, gjennom musikk, kunst, arkitektur osv.
• Glede over å bruke gjenbruksmaterialer til kreative prosesser. Eksempler: trevirke, melke kartonger, skoesker, gamle klær, bruskorker, plastflasker
• Rikelig med utkledningstøy.
• Materiale og stoff til å skape ulike kulisser for lek.
• Bli kjent med farger og blanding av farger.
• Bruke instrumenter.

5 – 6 år:

• Estetiske prosjekter som varer over tid.
• Innred rommet slik at det inspirere til kreativ utfoldelse.
• Lag utstillinger med øye for estetikk og hvordan kunsten skal presenteres.
• Tilgjengelig formingsmateriell som barna kan hente selv. Tenk Reggio Emilia.
• Stimuler barnas fantasi og kreativitet.
• Møte en lokal kunstner.
• Bli kjent med en komponist og oppleve klassisk musikk.
• Bli kjent med ulike former for dans.</td>
</tr>
</table>

<table>
<tr>
<td>
Fagområde:
Natur, miljø og teknologi</td>
<td>Mål: Barna skal få erfare og oppleve naturens egenart og få en begynnende forståelse for bærekraft.</td>
<td colspan="2">Alderstilpassa:</td>
</tr>
<tr>
<td>Gjennom dette fagområdet <u>skal</u> barnehagen bidra til at barna:

• Legge til rette for et mangfold av naturopplevelser. Bruke naturen som arena for lek, undring, utforsking og læring.
• Gi barna tid og mulighet for å stille spørsmål og reflektere sammen med dem. Legge til rette for samtaler hvor barna deler hva de har erfart og opplevd.
• Synliggjør naturfenomener, Samtale, undre og reflektere sammen om sammenhenger i naturen.
• Utforske og eksperimentere med teknologi og naturfenomener sammen med barna.
• Miljøfyrtårn barnehage handler om bærekraftig utvikling.</td>
<td>• Bidra til at barna blir glade i naturen, få erfaringer hvordan det er å være i naturen de ulike årstidene.
• Bli kjent med ulike typer teknologi. Spesielt digitale verktøy som : bobil telefoner, datamaskiner, fun table.
• Lære å ta vare på naturen ved at vi ikke forsøpler den. Jevnlige egne ryddeaksjoner og delta i Sandnes kommunes ryddeaksjon.</td>
<td>0 – 2 år:

• Korte turer i nærmiljøet.
• Vektlegge naturopplevelser. Studere insekter, gå i ulendt terreng.
• Bevisstgjøring om ulike typer vær.
• Lukt og lyder i naturen.
• Bruk kamera og la barna få se på bilden og delta når de legges inn på datamaskin og printes ut fra kopimaskinen.
• Bli kjent med parsellen: så dyrke og høste.

4 år:

• Forbered mat ute i naturen.
• Bevisst bruk av naturen. Ser vi søppel på tur, plukke det opp og ta det med tilbake fra tur og kaste det i riktig søppel dunk.
• Forståelse for miljøvern.
• Vektlegge å ta vare på naturen.
• Bli kjent med fuglelyder.
• Lære hvilke dyr, tresorter og vekster vi har i nærmiljøet.
• Bli enda mer kjent med parsellen og hva som skjer der gjennom årstidene. Bli kjent med prosessene å plante, vanne og vekst.
• Naturfaglige eksperiment: vekt, mengde, lengde og volum.</td>
<td>3 år:

• Bli kjent med årstidene og hva som kjennetegner de ulike tidene.
• Bruke naturen til ulike opplevelser.
• La barna få prøve å ta bilde med støtte og få se prosessen fra de legges inn på datamaskinen og printes ut i kopimaskinen.
• Bli kjent med dyr, fugler, tresorter i nærmiljøet. Bruk Amerikaskogen.
• Ta med forstørrelsesglass i naturen.
• Gjør naturfagleie eksperimenter med vann. Barna blir kjent med vann som is, når vannet smelter, damper og koker,
• Ivareta parsellen: så, dyrke, høste og klargjøre for vinteren.

5 – 6 år:

• Undre seg over naturens mangfold gjennom prosjekter om dyr/insekter og natur.
• Lengre turer i nærmiljøet. Erfaring i å lage mat. Plukke bær, epler, høste inn grønnsaker fra parsellen.
• Lære å bruke kunnskapsbøker og faktabøker for å forstå mer om naturen.
• Kunnskap om hvor maten kommer fra.
• Bli kjent med ulike dyrespor, fuglelyder som finnes i nærmiljøet. Naturfaglige eksperimenter.
• Ta i bruk tekniske hjelpemidler for å finne kunnskap og bli kjent med hvordan de virker og hva de kan gjøre.: kamera, Ipad, datamaskin, få se hvordan kopieringsmaskin virker, makuleringsmaskin. Ulike kjøkken maskiner.</td>
</tr>
</table>

<table>
<tr><td>
Fagområde:
Etikk, religion og filosofi</td><td>Mål: Barna skal få en begynnede forståelse for at det er mange måter å leve på, tro eller ikke tro og at mennesket har verdi i seg selv.</td><td colspan="2">Alderstilpassa:</td></tr>
<tr><td>Gjennom dette fagområdet <u>skal</u> barnehagen bidra til at barna:
Få kjennskap til grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon. Bli kjent med religioner og livssyn som er representert i barnehagen.
Utforske og undre seg over eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål.
Få kjennskap til normer og verdier og reflektere over det.
Få en forståelse av at det er mange måter å forstå ting på og leve sammen på.
Utvikle respekt og interesse for hverandre og forstå verdien av likheter og ulikheter i et fellesskap.</td><td>Alle barna skal kjenne de er unike i seg selv.
Samtale om spørsmål rundt eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål ved å lytte til hverandre, reflekter og finne svar.
Barnehagen legger da til trette for kritisk tenkning og dømmekraft.</td><td>0 – 2 år:
Samtale og snakke om hvordan vi har det godt sammen.
Vektlegge vennskap og empati.
Forstå mitt og ditt. Lære å dele leker med andre. Empati , begynne å se den andre.
Sette ord på barnas egne følelser og andres følelser.
Sette ord på samspill og hjelpe/veilede i konflikter.
Være lydhøre for barnas uttrykk og meninger.
Anerkjenne barna ved å «lese» deres språk verbalt /non verbalt.
4 år:
Bli kjent med barnas ulike høytider/livssyn gjennom fortellinger, sanger knyttet til høytiden/livssyn.
Bli kjent med verdiene som finnes i kristen og humanistisk arv og tradisjon: respekt for menneskeverdet og naturen, åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet.
Bruke bøker som inngangskilde til filosofiske og undrende samtaler
Anerkjenne barna ved å lytte, høre og ta dem på alvor.
Gi høytider og merkedager en historisk forankring.
Oppleve glede og samhørighet over mangfold.</td><td>3 år:
Samtale om barnas ulike religiøse høytider/livssyn med utgangspunkt i barnets erfaringer.
Bli kjent med de kristne høytidene ved bruk av fortellinger, sanger og symboler.
Bruke bøker som en inngangskilde til filosofiske og undrende samtaler.
Styrke barnas sosiale kompetanse i samhandling med andre.
Anerkjenne barna ved å lytte, høre og ta dem på alvor.
5 – 6 år:
Vektlegge konfliktløsing og egne etiske vurderinger.
Tilrettelegge for undring og filosofiske samtaler omkring ulike religioner og livssyn.
Gi barna innsikt i et internasjonalt perspektiv på kristne høytider. Hvordan feires jul, påske i andre land?
Vektlegge likeverd, toleranse og rettferdighet. Alle er like mye verd uansett bakgrunn, funksjonalitet, ulike familieformer, tro m.m. Er rettferdighet likt for alle, undre og samtale med barna rundt dette. Bruke konkreter, bilder, barnas erfaringer.</td></tr>
</table>

<table>
<tr>
<td>
</td>
<td>Fagområde:
Nærmiljø og samfunn</td>
<td>Mål: Fremme barns medvirkning i barnehagens hverdagsliv. Deres første møte å gjøre seg erfaringer i et demokratisk samfunn.</td>
<td colspan="2">Alderstilpassa:</td>
</tr>
<tr>
<td>Gjennom dette fagområdet <u>skal</u> barnehagen bidra til at barna:
• Styrke tillit til egen deltakelse i samfunnet og oppmuntres til å medvirke i egen hverdag.
• Erfare at alle mennesker uansett alder og forutsetninger er en del av og bidrar til barnehagens fellesskap.
• Bli kjent med og delta i samfunnet gjennom opplevelser og erfaringer gjennom nærmiljøet.
• Alle har like muligheter til deltakelse uavhengig av kjønn.
• Bli kjent med lokalhistorie og lokale tradisjoner.
• Bli kjent med ulike tradisjoner, levesett og familieformer.
• Bli kjent med samene som er Norges urinnvånere og kjennskap til andre minoriteter.</td>
<td>• Fremheve at det er mer likheter enn ulikheter mellom oss i samfunnet.
• Barna skal få en begynnende kjennskap til menneskerettig hetene.
• Barna skal erfare at deres valg og handlinger kan påvirke situasjoner både for dem selv og andre.</td>
<td>0 – 2 år:
• Starte med det nære – hvor bor vi? Mitt hjem og min familie.
• Bli kjent i nærmiljøet, barnehagens inne og uteområde, område utenfor barnehagen.
• Kunne gi utrykk for sine ønsker, lære å vise hensyn og være en del av en gruppe.
• Bli kjent med hverandre.

4 år:
• Fortsette å støtte opp om tilhørighet til jevnaldrende, samtidig som de tar imot de yngre på avdelingen.
• Fremme sine ønsker, behov og vise initiativ. Anvende litteratur som fremmer viktige prinsipper samfunnet er tuftet på: inkludering, empati, vennskap.
• Delta i ryddeaksjon.
• Bli kjent med ulike levemåter, mange måter å leve sammen på
• Bli kjent med menneskerettighetene. Samtale, filosofere rundt dette at alle barn har rett til et hjem, en trygg hverdag, gå i barnehage /skole og si sin mening.</td>
<td>3 år:
• Kjenne på tilhørighet til sin avdeling.
• Fremme sine ønsker, behov og vise initiativ.
• Anvende litteratur som fremmer viktige prinsipper samfunnet er tuftet på: inkludering, empati, vennskap.
• Delta i ryddeaksjon.
• Bli kjent med ulike levemåter, mange måter å leve sammen på.
• Fremme egenverdi og forståelse for at alle er unike.

5 – 6 år:
• Bygge videre på kjennskap i nærmiljøet. Forberede dem på at neste samfunnsinstitusjon de skal bli kjent med er skolen.
• Gi kunnskap om Sandnes. Hva er Sandnes kjent for? Hva finnes av industri, turområder m.m.
• Dele sine erfaringer Om nærmiljøet og Sandnes.
• Forstå mer av demokratiske prinsipper. Hva vil det si å medvirke?
• Fremme likeverd og likestilling. Kjønnet skal ikke definere hva man kan bli eller hvem man er.
• Delta i planlegging av arrangement, oppleve demokratiske prosesser og få ta ansvar.</td>
</tr>
</table>

<table>
<tr><td>
Fagområde:
Antall, rom og form</td><td>Mål: Barna skal få oppdage en sammenhenger ved å få utforske matematikk i dagligliv, i teknologi, kunst, kultur og natur.</td><td colspan="2">Alderstilpassa:</td></tr>
<tr><td>Gjennom dette fagområdet <u>skal</u> barnehagen bidra til at barna:
Oppleve glede ved å utforske og leke med tall og former.
Tilegne seg gode og anvendbare matematiske begreper: Former, måling, kategorisering, mengde og telling.
Erfare ulike type størrelser, former og mål gjennom å sortere og sammenligne. Bruke kroppen og sansene for å utvikle romfølelse.
Undersøke og få erfaring med løsning av matematiske utfordringer og oppleve matematikkglede.</td><td>Barna skal få oppdage, utforske og se hvordan strukturer har betydning i naturen, samfunnet og universet.
Legge til rette for undring, møte deres nysgjerrighet – begynnende forståelse for problemløsning.</td><td>0 – 2 år:
Sortere lekre og materiell. Bruk lekenhet.
Rim, regler, sanger og eventyr med fokus på telling/tall/mengde/rekkefølge.
Varierte materialer i konstruksjon.
Telle det barnet har rundt seg i hverdagslige situasjoner.
Orientere seg i rommen til avdelingen og på uteområdet i barnehagen.
4 år:
Utvide matematiske begreper som kvadrat, rektangelliten/stor, sirkel, kule, terning,.
Delta i forberedelse av måltid ved å dekke bord.
Bruke mattekassen.
Bli kjent med mønster og ulike varianter: stripet, rutet, mønstret, blomstret.
Bruke mattekassen.
Bruke musikk og rytme-</td><td>3 år:
Delta i forberedelse av måltid ved å dekke bord. Visuelle erfaringer med geometriske figurer som kvadrat, trekant og sirkel.
Delta i baking. Her får en inn måling, mengde, antall
Erfare sortering og kategorisering gjennom å sortere fargeblyanter, duplo, kategorisere i kjøkken utstyr, husdyr, ville dyr.
Kims lek
5 – 6 år:
Utvide til ulike typer spill som yatzy, ludo, kortspill med vanlig kortstokk, UNO.
Tilgang til materialer som stimulerer til å forstå begreper som fart, vekt, form.
Bli kjent med kart (gjerne kompass)
Bruke mattekassen
Trampoline boka på førskolen
Samtale om adresse og husnummer
Trekke inn dato, dag og måned – tid.
Gjenkjenne geometriske figurer inne i barnehagen, ute i nærmiljøet og i naturen.
Bruke musikk og rytme</td></tr>
</table>

Progresjon er en prosess hvor barna vokser ved å tilegne seg erfaringer i henhold til alder og modenhet.
Vi må ha kunnskap, vilje, lyst og engasjement å tilrettelegge for det i barnehagehverdagen.
Barna må få oppleve at deres stemmer blir hørt, lyttet til og tatt på alvor.

Anerkjennelse for den barnet er.
«***Anerkjennelse rommer emosjonell tilgjengelighet, omsorg, innlevelse, forståelse og respekt, bekreftelse og genuin evne og vilje til å gi den andre rett til sine opplevelser».***
(Bae, 2004 hennes doktoravhandling «Dialoger mellom førskolelærer og barn – en beskrivende og fortolkende studie)

